

02/0028/31

นิพนธ์ต้นฉบับ

การทดสอบรูปแบบการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษาสำหรับเยาวชนไทย*
FAMILY LIFE EDUCATION TRAINING MODEL FOR
THAI ADOLESCENT*

เขมิกา ยามะรัต¹ สุมนา ชมพูทวีป¹ ปิยลัมพร พุ่มสุวรรณ¹
ปรีดา หัตถ์ประคิษฐ์² นิกอร์ ดุสิตสิน²

Abstract : Khemika Yamarat, Summana Chompootawee, Piyalamporn Poomsuwan, Prida Tasanapradit and Nikorn Dusitsin. 1988. Family Life Education Training Model For Thai Adolescent. Thai J Hlth Resch 2(2): 93-104

At present time the programs on sex education or family life education have several drawbacks particularly the lack of appropriate courses, teaching methods and materials and capable teachers.

The objective of this study is to attempt to develop a model learning-package for family life education suitable for Thai adolescents. The package will cover a two-day period with the provision of basic knowledge in family life education through series of discussions supplemented appropriately with color slides, videotape, handouts and posters. The packages can be mass-produced at low cost and can be utilized in outreach areas by nonprofessional personnel.

The proposed model has been found in preliminary testings to be satisfactorily acceptable to the randomly selected adolescents who participated in the study.

* ส่วนหนึ่งของรายงานนี้ได้เสนอในที่ประชุม 6th Fertility Research Investigator Meeting ณ โรงแรมซีวีวี พัทยา ระหว่างวันที่ 5-6 กันยายน 2530

A part of this paper was presented at the 6th Fertility Research Investigators Meeting, Pattaya, September 5-6, 1987.

1 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กทม. 10500

Institute of Health Research, Chulalongkorn University, Bangkok 10500.

2 ภาควิชาสูติศาสตร์ - นรีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กทม. 10500

Department of Obstetrics and Gynaecology, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University, Bangkok 10500.

บทคัดย่อ : เขมิกา ยามะรัต, สุนภา ชมพูทวีป, ปิยลัมพร พุ่มสุวรรณ, ปรีดา ทศนประดิษฐ์ และนิกร ดุสิตสิน. 2531. การทดสอบรูปแบบการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษาสำหรับเยาวชนไทย. วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ 2(2): 93-104

การให้ความรู้เรื่องเพศ และชีวิตครอบครัวศึกษาในอดีตและปัจจุบันมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านหลักสูตร วิธีการสอน อุปกรณ์การสอนและตัวผู้สอน การศึกษานี้เป็นการทดสอบรูปแบบการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนไทย โดยมีหลักสูตร เนื้อหา วิธีการสอน และอุปกรณ์การสอน จัดเป็นรูปแบบสำเร็จรูปเพื่อให้สะดวกประหยัด และสามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้สอน ผลของการทดสอบพบว่าเยาวชนพอใจและยอมรับรูปแบบการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษานี้

เยาวชนเป็นประชากรที่สำคัญที่สุดกลุ่มหนึ่งของประเทศ เพราะจะเติบโตเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป และนับเป็นประชากรกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง คือ ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มีสูงถึง 62% หรือ ประชากรอายุระหว่าง 10-24 ปี สูงถึง 34% (นิรนาม, 2524) คุณภาพของเยาวชนจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาและพัฒนาต่อไป เยาวชนกำลังอยู่ในวัยที่มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ซึ่งนับเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิตที่ต้องปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ ทำให้เยาวชนต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายจากการปรับตัวดังกล่าว นอกจากนั้นเยาวชนจำนวนไม่น้อยยังต้องพบกับปัญหาทางด้านการเจริญพันธุ์อีกด้วย ปัญหาที่พบโดยทั่วไปได้แก่ การไม่เข้าใจหรือวิตกกังวลกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในช่วงวัยรุ่น การคบเพื่อนต่างเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การคุมกำเนิด การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ตลอดจนปัญหาการตั้งครรภ์นอกสมรส และปัญหาการทำแท้ง เป็นต้น นอกจากนั้นปัญหาชีวิตและครอบครัวยังเป็นตัวนำปัญหาอื่น ๆ ตามมาภายหลังอีกมาก

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเอาอย่างวัฒนธรรมตะวันตก สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เยาวชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศที่ถูกต้อง เนื่องจากวัฒนธรรมไทยเราไม่นิยมให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศอย่างเปิดเผย เยาวชนจำนวนไม่น้อยจึงไม่รู้จริง และหลาย ๆ คนก็รู้แบบผิด ๆ

สถาบันการศึกษาและหน่วยงานหลายแห่งได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้ โดยจัดโครงการอบรมเพศศึกษาขึ้น กระทรวงศึกษาธิการก็ได้บรรจุเนื้อหาเพศศึกษาในหลักสูตร โดยแทรกในบางวิชา เช่น สุขศึกษา วิทยาศาสตร์และประชากรศาสตร์ เป็นต้น แต่หลักสูตรเพศศึกษาเหล่านี้ บางส่วนถูกละเลยไม่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียนเหมือนวิชาอื่น ๆ หรือไม่สามรถหาผู้สอน หรือบรรยายได้เหมาะสม นอกจากนั้นการอบรมที่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเป็นผู้สอน ก็มักจะใช้เวลายาวนาน และมีเนื้อหาละเอียดมากเกินไป ซึ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายและเวลาในการอบรม ทำให้วัยรุ่นไม่สามารถเข้ารับการอบรมได้ครบตลอดหลักสูตร นอกจากนี้การจัดอบรมในลักษณะนี้ยังไม่สามารถจัดได้บ่อย ๆ และแพร่หลายกว้างขวางอีกด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนในประเทศใต้หวัน (Cernade *et al.*, 1986) ไนจีเรีย (Nichols *et al.*, 1986) รวมทั้งการศึกษาในไทย ก็พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน คือ วัยรุ่นส่วนใหญ่ขาดความรู้พื้นฐานทางกายวิภาคและสุขวิทยาการเจริญพันธุ์ (human reproductive health) นอกจากนั้นก็ยังพบว่าการเรียนการสอนในโรงเรียนยังไม่เพียงพอ ซึ่งผลการศึกษาวิจัยก็ได้เสนอวิธีการแก้ปัญหา โดยการให้ความรู้แก่วัยรุ่นเหล่านี้ทางด้านชีวิตครอบครัวศึกษา ซึ่งได้มีการศึกษาทดลองในรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา โดย

จัดหลักสูตรชีวิตครอบครัวนี้ในระดับประถมศึกษาและเพิ่มเนื้อหาขึ้นในชั้นมัธยมศึกษา พบว่าโรงเรียนเหล่านี้สามารถลดปัญหาต่าง ๆ ของวัยรุ่น โดยเฉพาะการตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาได้มาก (Anon., 1986)

ปัญหาเหล่านี้ คณะผู้วิจัยจึงคิดที่จะสร้างรูปแบบการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษาขึ้น ซึ่งในสังคมไทย เยาวชนหลายคนยังไม่มีความต้องการรู้เรื่องราวชีวิตครอบครัวอย่างละเอียด รูปแบบการอบรมนี้จึงมีลักษณะเป็นการให้ความรู้พื้นฐานกว้าง ๆ ให้เยาวชนได้มองเห็นภาพรวมของชีวิตครอบครัวศึกษา รูปแบบนี้สามารถเปรียบเทียบได้กับคู่มือแนะนำตัวอย่างย่อในพิพิธภัณฑสถานใหญ่ ๆ ในต่างประเทศ ที่ใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานที่มีรายละเอียดมากมาย คู่มือนี้เป็นการนำไปดูกว้าง ๆ ให้เห็นภาพรวมเสียก่อน ไม่ต้องการให้รายละเอียดมากนัก ซึ่งต่อไปภายหลังจากการอบรมแล้ว หากผู้ใดสนใจในเรื่องใดก็สามารถศึกษาต่อเองได้ด้วยตนเองภายหลัง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้ต้องการหารูปแบบการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนไทย ซึ่งประกอบไปด้วยหลักสูตรซึ่งมีเนื้อหา สื่อการสอนและวิธีการสอนที่เหมาะสม โดยผู้ที่จะสอนนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะในเรื่องนี้ อาจจะเป็นครูแนะแนว ครูสอนวิทยาศาสตร์ สอนสังคมศาสตร์ หรือผู้ที่สนใจก็ได้ รวมทั้งเวลาที่ใช้สอนก็ต้องสั้นและเหมาะสมกับเนื้อหาและวิธีการสอน เวลาที่สั้นนี้จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถอยู่ร่วมได้โดยตลอด และรูปแบบการอบรมนี้จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องเนื้อหา สื่อการสอน และบุคลากรในการสอนได้ นอกจากนี้ก็ยังช่วยให้รูปแบบการอบรมนี้ สามารถนำไปใช้ได้อย่างสะดวกและกว้างขวางกับเยาวชนทั่วไป และสามารถจัดได้บ่อย ๆ ด้วย

วิธีการศึกษา

1. การสร้างหลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้ในการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษานี้ ใช้เวลาในการอบรมตลอด 2 วัน ซึ่งอาจจะเป็นวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือช่วงเวลาปิดเทอม เพื่อให้เพียงพอกับเนื้อหาที่จะสอน และไม่มากเกินไปที่จะรบกวนเวลาเรียนหรือกิจกรรมอื่นของเยาวชน

เนื้อหาที่สอนเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งครอบคลุมทั้งเพศศึกษา จิตวิทยาและสังคมวิทยา เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนได้เตรียมตัวและเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิตครอบครัว ซึ่งมีหัวข้อต่อไปนี้ คือ

- ปัญหาประชากร
- กายวิภาคและสรีรวิทยาของระบบสืบพันธุ์
- การพัฒนาการทางเพศ และความผิดปกติทางเพศ
- ปัญหาวัยรุ่น
- การตั้งครรภ์และการเตรียมตัวสำหรับพ่อแม่
- การวางแผนครอบครัว
- โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
- การเลือกคู่และการให้คำปรึกษาก่อนสมรส
- การปรับตัวในชีวิตครอบครัว

เนื้อหาในรูปแบบการสอนนี้ จะต้องมีความพอดีและเหมาะสมกับเยาวชนกลุ่มใหญ่ เนื่องจากความรู้เรื่องเพศ อาจจะมีผลกระทบในระยะยาวต่อเยาวชนและสังคม ที่เป็นตัวสนับสนุนให้เยาวชนมีประสบการณ์ทางเพศเร็วขึ้น หรือมีศีลธรรมลดลงได้ แม้ว่าจะยังไม่มีหลักฐานการศึกษาที่แน่ชัด แต่คณะผู้วิจัยก็พยายามป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบนี้ หรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

นอกจากนั้น เนื้อหาที่จะสอนให้กับเยาวชนในแต่ละส่วน ก็จะมีสื่อการสอน วิธีการสอนที่เหมาะสมตามเวลาและลักษณะของเนื้อหา ความรู้บางส่วนอาจจะนำมาสื่อโดยใช้สไลด์ วิดีโอเทป หรือบอร์ดนิทรรศการ และที่สำคัญรายละเอียดหรือความรู้บางส่วน เราอาจจะเพิ่มเติมให้เด็กไปอ่านเองจากเอกสาร ที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดขึ้นแล้ว และบางส่วนโครงการก็ได้จัดเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม สื่อการสอนและเอกสารเหล่านี้หลายหน่วยงาน เช่น กองอนามัยครอบครัว กองกรมโรค ศูนย์สุขวิทยาจิต กระทรวงสาธารณสุขและสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย เป็นต้น ได้จัดขึ้นอยู่แล้ว โดยคณะผู้วิจัยพยายามที่จะจัดสื่อการสอนที่มีอยู่แล้วนั้น นำมาใช้ประโยชน์กับรูปแบบการอบรมนี้ให้มากที่สุด

2. การทดสอบหลักสูตร

เมื่อกำหนดหลักสูตรแล้วว่า จะสอนอะไร สอนอย่างไร ใช้เวลาเท่าใดแล้ว ก็ได้เริ่มทดสอบหลักสูตรขึ้นครั้งแรก เมื่อต้นปีการศึกษา 2529 และได้แก้ไขปรับปรุงใหม่ หลังจากนั้นได้ทดลองเป็นครั้งที่ 2 เมื่อต้นปีการศึกษา 2530 โดยจัดห้องทดลองขึ้น มีนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคณะต่าง ๆ ทั้งชายและหญิง ซึ่งสมัครเข้ารับการอบรมจากฝ่ายกิจการนิสิต และเข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มเล็ก เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการอบรมมากที่สุด (รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอย่างนิสิตที่เข้ารับการอบรม ดูตารางที่ 1)

3. การประเมินผล

หลังจากทดสอบหลักสูตรแล้วเป็นขั้นตอนประเมินผล ซึ่งประเมินผลทั้งผู้ให้การอบรม ขบวนการในการอบรมและผลของการอบรม โดยมีรายละเอียด 4 ส่วนคือ

- 3.1 ทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม
- 3.2 ประเมินผลหลักสูตรและวิธีการสอน
- 3.3 ประเมินผลรูปแบบการอบรม และทัศนคติของผู้เข้ารับการอบรม
- 3.4 ประเมินผลจากวิทยากร

ผลของการศึกษา

1. ลักษณะทั่วไปของนิสิตที่เข้ารับการอบรม

การทดสอบรูปแบบการอบรม 2 ครั้ง แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 1 มีนิสิตเข้ารับการอบรมจำนวน 25 คน และครั้งที่ 2 จำนวน 16 คน โดยมีรายละเอียดของนิสิตในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะบางประการของนิสิตที่เข้ารับการอบรม

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
จำนวนนิสิตเข้ารับการอบรม (คน)	25	16
เพศ (ร้อยละ)		
ชาย	36.0	38.0
หญิง	64.0	62.0
อายุเฉลี่ย (ปี)	21.1 ± 2.9	20.3 ± 1.7
คะแนนเรียนสะสมเฉลี่ย	2.8 ± 0.55	2.77 ± 0.54

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
ประเภทของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยศึกษา (ร้อยละ)		
โรงเรียนหญิงล้วน	12.0	6.2
โรงเรียนชายล้วน	24.0	25.0
โรงเรียนสหศึกษา	64.0	68.8
ระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (ร้อยละ)		
ดี	20.0	25.0
ปานกลาง	68.0	56.2
ค่อนข้างต่ำ	8.0	18.8
ไม่ตอบ	4.0	—
ที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ (ตอบได้มากกว่า 1 แสดงเป็นร้อยละ)		
พ่อ	16.0	16.0
แม่	52.0	44.0
ครู	12.0	13.0
เพื่อนเพศเดียวกัน	76.0	56.0
เพื่อนต่างเพศ	16.0	25.0
พี่น้องเพศเดียวกัน	32.0	25.0
พี่น้องต่างเพศ	12.0	6.0
ไม่ปรึกษาใคร	8.0	13.0
ที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในร่างกาย (ตอบได้มากกว่า 1 แสดงเป็นร้อยละ)		
พ่อ	20.0	6.2
แม่	64.0	37.5
ครู	12.0	12.5
เพื่อนเพศเดียวกัน	80.0	68.8
พี่น้องเพศเดียวกัน	44.0	12.5
ไม่ปรึกษาใคร	4.0	18.8
แหล่งความรู้เรื่องชีวิตครอบครัวศึกษา (ตอบได้มากกว่า 1 แสดงเป็นร้อยละ)		
พ่อ	44.0	31.2
แม่	48.0	56.2
ญาติพี่น้อง*	—	43.7
ครู	32.0	100.0
เพื่อน*	—	87.5
หนังสือ, นิตยสาร	48.0	100.0
ทีวี, วิทยุ*	—	87.5

* ข้อมูลได้จากนิสิตที่เข้ารับการอบรมครั้งที่ 2 เท่านั้น

2. ประเมินผลรูปแบบการอบรม

2.1 ทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวศึกษา และให้ผู้เข้ารับการอบรมตอบก่อนและหลังการอบรม โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันพบว่า นิสิตได้รับความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังในตารางที่ 2 ซึ่งแสดงคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม และแสดงคะแนนจำแนกตามหัวเรื่องในตารางที่ 3 ส่วนตารางที่ 4 เป็นการประเมินความรู้ของตัวนิสิตเอง โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการอบรม

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม ($\bar{X} \pm SD$) จำนวนเป็นร้อยละ

	ครั้งที่ 1 %	ครั้งที่ 2 %
ก่อนการอบรม	69.8 ± 5.6 ^a	74.5 ± 7.9 ^c
หลังการอบรม	86.5 ± 6.4 ^b	87.4 ± 7.6 ^d

a, b = ความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

c, d = ความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังรับการอบรมจำแนกตามหัวข้อเรื่อง

เรื่อง	คะแนน			
	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2	
	ก่อนอบรม	หลังอบรม	ก่อนอบรม	หลังอบรม
ปัญหาประชากร*	64.3 ^a	77.1 ^b	—	—
กายวิภาคและสรีรวิทยาของระบบสืบพันธุ์	81.0	89.0	80.0 ^a	90.8 ^b
พัฒนาการทางเพศและความผิดปกติทางเพศ	72.5	70.0	68.8 ^a	79.3 ^b
ปัญหาวัยรุ่น	68.3	73.3	66.7	72.2
การตั้งครรภ์และการเตรียมตัวสำหรับพ่อแม่	45.6 ^c	80.0 ^d	61.5 ^c	89.6 ^d
การวางแผนครอบครัว	72.0 ^c	86.0 ^d	75.6 ^c	86.5 ^d
โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	63.0 ^c	89.0 ^d	69.2 ^c	87.5 ^d
การเลือกคู่ครองและการให้คำปรึกษาก่อนสมรส	96.0	92.0	91.6	93.4
การปรับตัวในชีวิตครอบครัว	98.6	94.3	84.6 ^c	95.3 ^d

a, b ความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

c, d ความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

* ในการอบรมครั้งที่ 2 ได้รวมเรื่องปัญหาประชากรไว้ในหัวข้อการวางแผนครอบครัว

ตารางที่ 4 นิสิตประเมินความรู้ของตัวเองก่อนและหลังการอบรม
(5 = มีความรู้มากที่สุด, 1 = มีความรู้น้อยที่สุด)

	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1. ปัญหาประชากร	2.9 ± 0.5 ^c	3.6 ± 0.5 ^d	—	—
2. กายวิภาคและสรีรวิทยาระบบสืบพันธุ์	3.3 ± 0.7 ^c	4.1 ± 0.4 ^d	3.2 ± 0.8 ^c	4.3 ± 0.5 ^d
3. การพัฒนาการทางเพศและความผิดปกติทางเพศ	2.8 ± 0.7 ^c	3.9 ± 0.5 ^d	2.9 ± 1.0 ^c	3.9 ± 0.6 ^d
4. ปัญหาวัยรุ่น	3.2 ± 0.6 ^c	3.9 ± 0.6 ^d	3.0 ± 0.9 ^c	3.9 ± 0.5 ^d
5. การตั้งครรภ์และการเตรียมตัวสำหรับพ่อแม่	2.5 ± 0.6 ^c	3.9 ± 0.6 ^d	2.4 ± 0.8 ^c	3.8 ± 0.6 ^d
6. การวางแผนครอบครัว	2.9 ± 0.6 ^c	4.0 ± 0.5 ^d	3.2 ± 0.8 ^c	4.2 ± 0.7 ^d
7. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	2.3 ± 0.8 ^c	3.8 ± 0.6 ^d	2.4 ± 0.8 ^c	3.8 ± 0.6 ^d
8. การเลือกคู่และการให้คำปรึกษา ก่อนสมรส	2.6 ± 0.6 ^c	4.1 ± 0.5 ^d	3.0 ± 0.6 ^c	4.1 ± 0.7 ^d
9. การปรับตัวในชีวิตครอบครัว	2.5 ± 0.7 ^c	3.9 ± 0.3 ^d	2.8 ± 0.8 ^c	4.3 ± 0.6 ^d

c, d ความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

2.2 ประเมินผลหลักสูตร ซึ่งรวมเนื้อหาและวิธีการสอน หลังการอบรมผู้เข้ารับการอบรมได้ให้คะแนนความคิดเห็นต่อข้อความต่าง ๆ ตามความรู้สึก จากมากที่สุด (5) จนถึงน้อยที่สุด (1) ในแต่ละหัวข้อ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประเมินผลรวมการอบรม ตลอดหลักสูตร
(5 = มากที่สุด, 1 = น้อยที่สุด)

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
	$\bar{X} \pm SD$	$\bar{X} \pm SD$
1. หัวข้อการบรรยายหรืออภิปราย		
1.1 น่าสนใจและเป็นประโยชน์	4.4 ± 0.6	4.4 ± 0.5
1.2 มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต	4.6 ± 0.5	4.4 ± 0.5
1.3 มีความเข้าใจในเรื่องที่อบรม	4.0 ± 0.4	4.1 ± 0.6
1.4 สามารถใช้ในการให้คำปรึกษาและแนะนำ	3.7 ± 0.6	3.5 ± 0.6
2. วิทยากร		
2.1 บรรยายหรืออภิปรายตรงประเด็น	4.3 ± 0.5	4.4 ± 0.6
2.2 บรรยายหรืออภิปรายได้เข้าใจชัดเจน	4.2 ± 0.4	4.4 ± 0.5
2.3 สรุปประเด็นสำคัญให้ทราบ	4.3 ± 0.6	3.9 ± 0.7
2.4 ตอบคำถามหรือข้อข้องใจได้ชัดเจน	4.3 ± 0.7	4.3 ± 0.6

	ครั้งที่ 1 $\bar{X} \pm SD$	ครั้งที่ 2 $\bar{X} \pm SD$
3. เนื้อหาสาระที่ได้จากการอบรม		
3.1 มีคุณค่าสำหรับชีวิต	4.5 ± 0.5	4.5 ± 0.5
3.2 ความลึกซึ้งและเนื้อหาตรงกับความต้องการ	3.9 ± 0.5	3.7 ± 0.5
3.3 มีปริมาณเนื้อหาเหมาะสม	4.0 ± 0.0	3.9 ± 0.5
4. ความรู้สึกต่อเอกสารต่าง ๆ		
4.1 หัวข้อและเนื้อหา น่าสนใจและมีประโยชน์	4.4 ± 0.6	4.5 ± 0.5
4.2 มีรูปเล่มที่สวยงามน่าอ่าน	3.3 ± 0.6	3.9 ± 0.6
4.3 มีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน	4.0 ± 0.5	4.1 ± 0.5
4.4 มีปริมาณของเนื้อหาเหมาะสม	3.9 ± 0.5	4.1 ± 0.5
4.5 ความลึกซึ้งและเนื้อหาตรงกับความต้องการ	3.8 ± 0.6	3.7 ± 0.8
5. ความรู้สึกของท่านต่อบอร์ดนิทรรศการ		
5.1 น่าสนใจและมีประโยชน์	4.2 ± 0.6	3.9 ± 0.6
5.2 นำเสนอได้สวยงามน่าสนใจ	3.8 ± 0.9	3.8 ± 0.8
5.3 มีปริมาณของเนื้อหาเหมาะสม	3.6 ± 0.6	3.6 ± 0.9
5.4 มีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน	4.1 ± 0.6	3.9 ± 0.4
6. ความรู้สึกต่อ สไลด์ วิดีโอ หรืออุปกรณ์การสอนอื่น ๆ		
6.1 น่าสนใจและมีประโยชน์	4.4 ± 0.6	4.3 ± 0.6
6.2 มีเนื้อหาตรงประเด็น	4.1 ± 0.7	3.9 ± 0.8
6.3 ภาพสวยงาม ปริมาณของเนื้อหาเหมาะสม	3.8 ± 0.6	3.7 ± 0.8

นอกจากนั้น ผู้รับการอบรมได้มีข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อการอบรมดังต่อไปนี้

หัวข้อบรรยาย

ควรจัดเรียงหัวข้อบรรยายให้เหมาะสม โดยเน้นและขยายเวลาหัวข้อที่วัยรุ่นสนใจ เช่นการปรับตัวในชีวิตครอบครัว และการเลือกคู่ครอง

วิทยากรและการสอน

ควรพยายามใช้วิธีการสอนแบบสนทนา ใช้ภาษาง่าย ๆ แฝงอารมณ์ขันและแทรกวิชาการเข้าไป โดยใช้ตัวอย่างที่เข้าใจง่าย พร้อมทั้งสรุปประเด็นสำคัญและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น

เนื้อหา

ระดับความลึกซึ้งของเนื้อหาไม่ควรมากเกินไป ควรเพิ่มเนื้อหาซึ่งอยู่ในความสนใจของวัยรุ่น พร้อมทั้งข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ

อุปกรณ์การสอน

ควรปรับปรุงเอกสารให้มีรูปเล่มน่าอ่านและแจกก่อนการบรรยาย การจัดนิทรรศการ ควรปรับปรุงการนำเสนอในบางเรื่อง และเพิ่มโมเดลเพื่อดึงดูดความสนใจ สำหรับเรื่องวิดีโอ นั้น ควรปรับปรุงเสียงให้ชัดเจนขึ้น

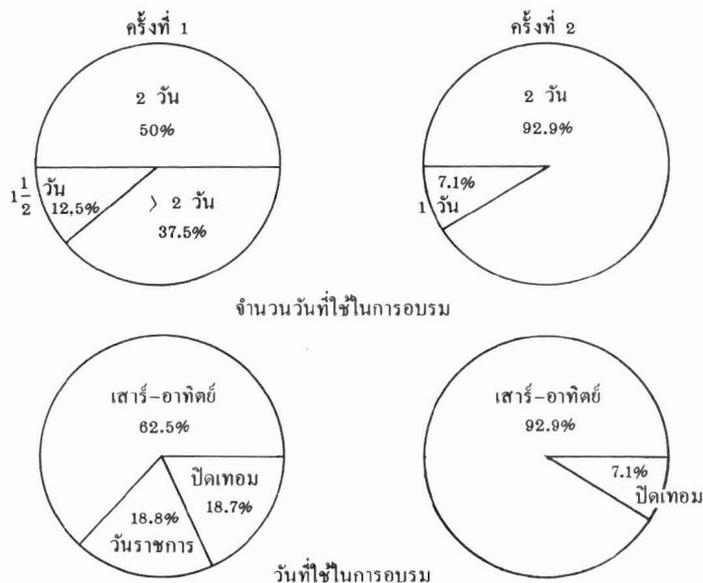
2.3 ทศนคติของผู้รับการอบรมต่อการอบรม นิสิตส่วนใหญ่พอใจและเห็นด้วยกับหลักสูตร และการจัดอบรมครั้งนี้ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ระดับความรู้สึกของนิสิตที่เห็นด้วยต่อข้อความต่าง ๆ (คำนวณเป็นร้อยละ)

	ครั้งที่ 1					ครั้งที่ 2				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สถาบันการศึกษาควรจัดการอบรมเช่นนี้ให้แพร่หลาย	67	33	-	-	-	64	29	7	-	-
2. หลังจากจบการอบรมนี้แล้วมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาเพศวัยรุ่นให้กับตัวเองและเป็นที่ปรึกษาให้กับเพื่อน ๆ ได้	13	47	40	-	-	14	43	43	-	-
3. ความรู้เกี่ยวกับ “ชีวิตครอบครัว-ศึกษา” ควรเผยแพร่ในลักษณะการอบรมและนิทรรศการเช่นนี้ นอกจากในชั้นเรียน	67	27	6	-	-	50	50	-	-	-
4. ความรู้ในชีวิตครอบครัวศึกษานี้มีความจำเป็นสำหรับเยาวชนชายหญิงมาก	42	37	21	-	-	56	32	12	-	-
5. อยากจะแนะนำให้เพื่อน ๆ ของท่านมาอบรมเช่นนี้ ถ้าจะมีการจัดขึ้นใหม่	60	27	13	-	-	57	36	7	-	-

นอกจากนั้นนิสิตยังได้เสนอความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลาและจำนวนวันที่อบรม ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 และความพอใจของนิสิตต่อการอบรม แสดงในตารางที่ 7

แผนภูมิที่ 1 ความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับวันและจำนวนวันที่อบรม

ตารางที่ 7 การอบรมครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ใด (ร้อยละ)

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
ดี	46.7	85.7
ปานกลาง	33.3	14.3
ยังต้องปรับปรุง	20.0	0.0

2.4 ประเมินผลจากวิทยากร เมื่อสิ้นสุดการอบรมแล้ววิทยากรได้มีข้อเสนอแนะสำหรับการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษาดังนี้

หลักสูตรและเนื้อหา

- ในบางเรื่องเนื้อหาหนัก และมีเวลาสั้นเกินไป
- การทำ panel discussion นั้น มีเนื้อหาทางสังคมมากขึ้นซึ่งทำให้นิสิตสนใจดี
- ควรเพิ่มเรื่องการปรับตัวของวัยรุ่นมากกว่านี้
- เนื้อหาเป็นทางการแพथย์มากเกินไป

การสอน

- ควรจัดในรูปการสัมมนามากขึ้น เพื่อให้ นิสิตมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น
- ควรแบ่งนิสิตกลุ่มวิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์

นิทรรศการ

- ควรมีรูปภาพมากกว่านี้
- ควรมีคนช่วยบรรยายเวลานิสิตสงสัย
- ควรมีเรื่องใกล้ตัวนิสิตมากกว่านี้ เช่น เรื่องเกย์

เอกสารประกอบ

- น่าจะเป็นลักษณะรวมของคำถาม คำตอบ ซึ่งจะน่าสนใจกว่าเอกสารธรรมดา

สรุป

จากการทดลองสร้างรูปแบบการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษา และได้ทดสอบครั้งที่ 1 ขึ้น หลังจากนั้นก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการอบรม และได้ทดสอบใหม่เป็นครั้งที่ 2 ผลของการศึกษาครั้งนี้พบว่า นิสิตได้รับความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นิสิตส่วนใหญ่พอใจและเห็นด้วยกับหลักสูตรและการอบรมชีวิตครอบครัวศึกษานี้

การอบรมชีวิตครอบครัวศึกษานี้ ควรจะใช้เวลาในช่วงวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ หรือตามความต้องการและเหมาะสมสำหรับเยาวชน โดยที่หลักสูตร เนื้อหา และวิธีการสอน จัดทำเป็นรูปแบบสำเร็จรูป เพื่อให้สะดวกกับการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเวลาและเนื้อหา โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะเป็นผู้สอนเท่านั้น รูปแบบสำเร็จรูปนี้จึงสามารถนำไปใช้สอนที่ใดก็ได้อย่างกว้างขวาง เพราะลดปัญหาการขาดแคลนผู้สอน อุปกรณ์การสอนและหลักสูตร ซึ่งรูปแบบสำเร็จรูปนี้ จะช่วยแก้ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศในกลุ่มเยาวชนได้ ซึ่งคาดว่าจะช่วยป้องกันปัญหาวัยรุ่น ปัญหาครอบครัว หรือปัญหาสุขภาพจิตได้ไม่มากนักน้อย นอกจากนั้นยังเป็น

การเตรียมตัววัยรุ่นให้เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และชีวิตครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามรูปแบบสำเร็จรูปนี้ก็ยังคงต้องพัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้เหมาะสมกับเยาวชนยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณ วิทยากรดังรายนามต่อไปนี้

- รองศาสตราจารย์ ดร. พิชิต เทพพิทักษ์สมบัติ
- รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณราย ทร์พะยะประภา
- รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาย ธีรมนันทกุล
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ อัมพล สุอำพัน
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ สมภพ ลิ้มพงสานุรักษ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิง ดวงใจ กสานติกุล
- อาจารย์นายแพทย์ นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ
- อาจารย์นายแพทย์ ธีระพงษ์ เจริญวิทย์
- อาจารย์แพทย์หญิง นันทิกา ทวิชาชาติ

สถาบันประชากรศาสตร์
คณะครุศาสตร์
คณะครุศาสตร์
คณะครุศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ มานพ พงศทัต รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต และรองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิตคณะต่าง ๆ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้สนับสนุนโครงการวิจัย ขอขอบคุณกองกามโรค กองอนามัยครอบครัว ศูนย์สุขวิทยาจิต กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ที่ได้อนุเคราะห์เอกสาร และสื่อการสอน ขอขอบคุณหน่วยโสตทัศนศึกษากลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคุณประสิทธิ์ ปทุมรัตน์ไพศาล ในการสร้างสื่อการสอน ขอขอบคุณ คุณอุษา เปรมมณี และคุณสุพัตรา ธรรมฉวี ในการพิมพ์เอกสารประกอบการอบรม และท้ายสุดขอขอบคุณนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ช่วยให้การศึกษาสำเร็จลงได้และยังให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับคณะผู้ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- นิรนาม. 2524. The Polulation Reference Bureau of Washington D.C. คู่มือประชากร สถาบันประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Anon.1986. Sex education in New Jersey. The Ford Foundation Letter 1986 June, 17(3) : 6-7.
- Cernade G, Cheng M, Lin H. 1986. Implications for adolescent sex education in Taiwan. Studies in Family Planning July, 17 (4) : 181-187.
- Nichols D, Ladipo O, Paxman J. 1986. Sexual behavior, contraception practice, and reproductive health among Nigerian adolescents. Studies in Family Planning March, 17 (2) : 100-106.